Μονόλογοι (1)

Θραύσματα της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας στην Καλαμαριά

Σάββας Πατσαλίδης

☆

Ο μονόλογος είναι το εγκιβωτισμένο θέατρο του μυαλού, που σταδιακά γίνεται η mise en scéne της παράστασης. Εναι η τέχνη της απόλυτης μοναξιάς και του απόλυτου ναρκισσισμού, που συνήθως ανθεί σε κοινωνίες "θεαματικές", δηλαδή σε κοινωνίες που αρέσκονται να μιλούν για τον εαυτό τους και να προδίδουν (επιδεικνύοντας) τα υλικά της κατασκευής τους.

Όπου κυριαρχεί το θέατρο στη ζωή, ο μονόλογος έχει την τιμητική του. Στην ελισαβετιανή περίοδο, λόγου χάρη, στη Γαλλία του 17ου αιώνα, στη "ρομαντική" Γερμανία του 18ου (sturm und drang), στην Ευρώπη των συμβολιστών τα τέλη του 19ου και τις αρχές του 20ού. Από τους λίγους που δεν αγάπησαν το μονόλογο, ήταν οι νατουραλιστές. Το θεωρούσαν βαρετό και εξωπραγματικό, συνεπώς ακατάλληλο να φιλοξενηθεί στα στενόχωρα δωμάτιά τους, συντροφιά με τις ρεαλιστικές "φέτες ζωής" των ηρώων τους.

Όσο για την εποχή μας, ο μονόλογος, ως τεχνική αλλά και ως φιλοσοφία ζωής, της ταιριάζει γάντι, γιατί τη βοηθά, μέσα από τις συμβάσεις του, να μιλήσει για τον εαυτό της, να εκθέσει και να εκτεθεί. Και είναι φυσικό, καθώς βελτιώνονται οι τεχνολογίες της "συγκεντρωτικής" παγκοσμιοποίησης, άλλο τόσο να ενισχύονται και οι μονολογικές τάσεις του ανθρώπου. Ακόμη και αυτό που λέμε "διάλογος" σήμερα, πολλές φορές είναι μία άλλη μορφή μονολόγου—καθώς διεξάγεται ανάμεσα στον άνθρωπο και τις μηχανές (βλ. τα chats στο ιντερνετ).

Όλα αυτά έχουν να κάνουν με το σώμα και την ακύρωσή του, την εικόνα και την πραγματικότητα. Και φυσικά έχουν να κάνουν και με το ίδιο το θέατρο, που καλείται να τους δώσει σκηνική πνοή, τη στιγμή που το ίδιο, ως καλλιτεχνικό είδος, είναι ήδη παγιδευμένο μέσα στη λογική της παρουσίας και της απουσίας, του αληθινού και του ψεύτικου.

Με μέσα άλλοτε καθαρά αφηγηματικά (απλή έκθεση γεγονότων), άλλοτε λυρικά (που έχουν να κάνουν περισσότερο με τα συναισθήματα), άλλοτε ανάμεικτα (το πλέον

σύνηθες), και με την τεχνολογία (συνήθως) παρούσα, οι σύγχρονοι καλλιτέχνες στρέφονται ολοένα και πιο πολύ στο θέατρο του κατακερματισμένου "εγώ", ενός "εγώ" που καταβρόχθισε η εικόνα και "απο-σωματικοποίησε" η επιστημονική φαντασία.

Αποδέκτης όλων αυτών των θραυσμάτων, το σύνολο της πλατείας. Είναι βασική προϋπόθεση του καλού μονολόγου (κι όχι μόνο του σύγχρονου), ο θεατής να εισπράττει τα σκηνικά ερεθίσματα πάντοτε από τη θέση του συνεργού.

Και το ότι πολλοί μονόλογοι απ' αυτούς που παρουσιάστηκαν στην Αθήνα (από 20/9 μέχρι 11/10—σύνολο 24)—και μέρος των οποίων παίζεται τώρα στο θέατρο της Καλαμαριάς—δεν έπεισαν, είναι γιατί δεν κατάφεραν να εμπλέξουν ψυχοσυναισθηματικά το δέκτη. Τεχνοτροπικά οι περισσότεροι ξεπερασμένοι και θεματολογικά μάλλον αδιάφοροι, ήταν επόμενο να αφήσουν ακάλυπτους τους πιο πολλούς θεατές, ιδίως τους νέους, οι οποίοι, εκτός των άλλων, δεν εκπροσωπούνταν και ηλικιακά επάνω στη σκηνή.

Δεν κατάλαβα γιατί αυτή η απόλυτη κυριαρχία της μεγάλης ηλικίας. Αναγνωρίζω ότι ένας μονόλογος απαιτεί τεχνική κατάρτηση και πείρα, κάτι που αποκτά κάποιος με τον χρόνο. Όμως, δεν μπορούν να αποκλείονται και τόσοι ταλαντούχοι νεαροί, που, αν μη τι άλλο, θα έδιναν μίαν άλλη πνοή, μία φρεσκάδα, διαφορετικό νεύρο.

Αυτό που έδειξαν οι περισσότεροι μονόλογοι είναι ότι δεν δουλεύτηκαν. Οι πιο πολλοί στριμώχτηκαν ανάμεσα σ' άλλες επαγγελματικές ασχολίες, και ξεπετάχτηκαν για να βγει ενδεχομένως το χαρτζιλίκι (κοινώς, η αρπαχτή) ή να ικανοποιηθούν ορισμένες προσωπικές φιλοδοξίες. Όμως, μονόλογος χωρίς εξοντωτική σκηνική προετοιμασία, δεν μπορεί να περπατήσει. Και πόσο μάλλον όταν ίδιος ο μονόλογος εμφανίζει προβλήματα και στην αρχική του σύλληψη. Όπως η περίπτωση του μονολόγου της Λούλας Αναγνωστάκη, "**Ο ουρανός κατακόκκινος**".

Μύριζε θέατρο άλλων δεκαετιών— λες και τίποτε δε μεσολάβησε από τότε που η συγγραφέας έγραψε τα πρώτα της έργα. Ενώ κάνει μια καλούτσικη αρχή, συγκεντρώνοντας όλη την ένταση γύρω από το αυτοβιογραφούμενο "Εγώ" της "Μάνας Κουράγιο", στη συνέχεια η ιστορία προδίδεται από την ιδεολογική και τεχνοτροπική κούραση των κωδίκων της, και φυσιολογικά ξεφουσκώνει.

Έχουν αλλάξει πάρα πολλά στον χώρο του θεατρικού μονολόγου, και μάλιστα τις περισσότερες αλλαγές τις έχουν προκαλέσει γυναίκες συγγραφείς, οι οποίες εκμεταλλεύονται την εγωκεντρική αισθητική του μέσου, για να κάνουν επίδειξη της

(συν)κυριαρχίας τους επάνω στον λόγο και τα ιδεολογήματά του. Βέβαια, σ' ένα έργο αυτό που μετράει δεν είναι το δρομολόγιο, αλλά το τελικό αποτέλεσμα. Και αυτό ήταν μέτριο, όπως μέτρια ήταν και η σκηνική του ερμηνεία από τη Βέρα Ζαβιτσιάνου. Το πρόσωπο που έφτιαξε μπατάριζε επικίνδυνα προς την απλή φωτογράφιση των γεγονότων, τα οποία, όπως δόθηκαν, δεν ενδιέφεραν κανένα, εξόν από την ίδια. Όλοι περιμέναμε κάτι πολύ καλύτερο από μία ηθοποιό με τη δική της εμπειρία, και μάλιστα με τον ίδιο ρόλο δοκιμασμένο και στο πρόσφατο παρελθόν**.** Σκηνοθέτης, ο Γ. Ιορδανίδης. Το διαβάσαμε στο πρόγραμμα.

Αυτό που δεν κατάλαβα ήταν τα 15 ευρώ του εισιτηρίου για μια παράσταση 30΄και μάλιστα ενταγμένη στην Πολιτιστική Ολυμπιάδα.

Αγγελιοφόρος της Κυριακής

19 Οκτωβρίου 2003